

Шеленкова Наталія Леонідівна
Уманський державний педагогічний
університет імені Павла Тичини,
м. Умань

ПРОФЕСІЙНЕ ФОРМУВАННЯ МАЙБУТНЬОГО ФАХІВЦЯ ЯК ПРОБЛЕМА ПСИХОЛОГІЇ: СУТНІСТЬ ТА ЗМІСТ

Теоретичний аналіз досліджень з зазначеної проблеми буде здійснено у розрізі припущення про те, що професійне формування майбутнього фахівця в процесі вузівського навчання є невід'ємною складовою процесу його професіоналізації й обумовлене сукупністю його індивідуально-психологічних особливостей, що складають основу особистісного потенціалу, а також умовами їхнього розвитку.

На сьогодні можна виокремити два різні підходи до визначення сутності процесу професіоналізації [1]. Перший підхід пов'язаний з розвитком та саморозвитком особистості, а другий – із «вписуванням» людини в ту або іншу систему професійної діяльності або, іншими словами, «оволодінням», «привласненням» цієї системи діяльності. Про те, що об'єднує різні підходи до дослідження професіоналізації, є положення про взаємний вплив індивідуально-психологічних особливостей людини і соціокультурного середовища, про етапність процесу, про залежність особистого розвитку і професійного становлення.

По суті індивідуально-особистісні якості фахівця, функціональна структура діяльності та об'єкт професійної діяльності є провідними в процесі генезису професіоналізації суб'єкта діяльності, і в принципі можуть бути використані щодо будь-якої професії. Отже, генеза професіоналізації психолога як суб'єкта діяльності, не зводиться до розвитку її предметно-операційної, когнітивної і комунікативної сфер у вигляді накопичення знань, навичок та

вмінь, а припускає формування складних психічних систем регуляції її соціальної поведінки.

Розгляд професіоналізації, як двостороннього процесу, з одного боку, входження людини у професійне середовище, засвоєння нею професійного досвіду, оволодіння стандартами і цінностями професійного співтовариства, а з іншого, як процесу активної реалізації себе, безперервного професійного саморозвитку дозволили виділити три напрями його дослідження, а саме: змістовний, динамічний й інституціональний.

Змістовний напрям містить дослідження двох галузей розвитку професіонала – діяльності та її суб'єкта, і тісно пов'язано з динамічним, яке описує стадіальність процесу, його протяжність і місце у системі координат життєвого шляху. Динамічний і змістовний аспекти взаємодіють у певному соціальному полі, яке представлене соціальними інститутами та групами, що послідовно включаються у професійний розвиток.

У межах інституціонального напрямку досліджень професіоналізація як психологічна категорія відображає процес саморозвитку людини впродовж життя в результаті не лише зовнішніх, а й внутрішніх впливів, через що відбувається становлення специфічних видів суб'єктної активності особистості на основі розвитку і структуризації сукупності професійно орієнтованих її характеристик (зокрема інтенцій), що забезпечують реалізацію функцій пізнання, спілкування і регуляції у конкретних видах діяльності і на етапах професійного шляху.

Процес професіоналізації особистості – системний процес. Одиницями його аналізу є етапи різної тривалості і ступеня інтегрованості: стадії, періоди, фази. Незалежно від рівня узагальненості одиниць аналізу кожна з них характеризується конкретною ситуацією професійного розвитку; конкретними новоутвореннями особистості, які є результатом професійної активності, адекватної змісту ситуації розвитку; конкретною системою професійно важливих і значущих якостей, які необхідні для реалізації цієї активності. Етапи професіоналізації відображають різні особливості діяльності,

супроводжуються різними вимогами до суб'єкту. Для виконання професійних завдань на кожному з цих етапів активність особистості пов'язана з реалізацією функцій цілком певних сукупностей особистісних властивостей, які можуть різнитися між собою за їх складом, ступенем значущості і інтенсивності «завантаження».

Професіоналізація особистості у широкому аспекті передбачає два взаємопов'язаних компоненти: становлення професійної самосвідомості, розвиток внутрішніх особистісних структур індивіда – психологічний аспект професіоналізації, відбитий у понятті «професійний розвиток»; формування професійних знань, вмінь, навичок, засвоєння соціально професійних норм, становлення особистості як суб'єкта професійної діяльності – соціальний аспект, відображений у понятті «професійна соціалізація» [2]. Професіоналізація особистості у вузькому аспекті – це професійна соціалізація індивіда, тобто засвоєння ним професійних норм, цінностей, знань, набуття вмінь і навичок, необхідних для успішної професійної діяльності, становлення професійної моралі та формування загального світогляду особистості, що містить у собі як необхідний компонент уявлення про «світ професії».

Таким чином, професійне становлення особистості – це цілісний процес, що динамічно розвивається у часі, від формування професійних намірів до повної реалізації себе у творчій педагогічній діяльності. Основною суперечністю професійного становлення є суперечність між сформованими властивостями особистості і об'єктивними вимогами провідної діяльності, значення якої полягає у тому, що вона обумовлює подальший розвиток особистості.

Список використаних джерел:

1. Бодров В.А. Психологічні дослідження проблеми професіоналізації особистості //Психологічні дослідження проблеми формування особистості професіонала: Збірник наукової праці. – М.: Інститут психології АН СРСР. – 1991. - 3. 3-26.

2. Кудрявцев,Т.В. Психологічний аналіз динаміки професійного самовизначення особистості /Т.В. Кудрявцев, В.Ю.Шегурова // Питання психології. – 1983. - №2.